

RESTITUTIO IN INTEGRUM

Illyés Gyula (1902–1983)

*Óda
a törvényhozóhoz*

A jubiláló Tersánszkynek

*Úgy volna jó a törvény, úgy egyforma hatályu,
ha akként gyártódnánk, mi emberek,
akár a vályog, mit a vályu
billiószám is egyformára vet.
De hát ezt nem lehet.
Ahány szív, annyi akarat.
S rég nem vagyunk
csupán agyag s anyag!
Pontos leszek, mint mindig az író,
ha a tudós költ s a bíró.
Ez a mi új dalunk.
Törvényt, de elevent, tehát,
hogy ne csapódjunk folyton össze,
hogy részlet-igazát
kiki illessze a közösbe,
úgy mégis: emberek maradjunk,
ne vályog-vályu sarává meredjünk;
atomok, atom magvakként kerengjünk;
helytálljunk, mégis szabadon szaladjunk.
A lét tegyen rendet, ne a halál!
Jogot tehát az árnyalatnak,
melyben a holnap rajza áll
s a kivételnek
mely holnapra talán szabály;
jogot – hogy hadd kísérletezzék –
a költőnek, a legfőbb kutatónak.
Mert semmivel nem kell nagyobb tehetség
s buzgalom meglelni a rák
ellenszerét,
gépbe fogni az atom erejét,
röpülni világűrön át,*

mint megmutatni, amit a jövő
a szívben érlel,
mint fölfedni ibolyántúli fénnel,
mi lesz holnap kötelező
közöttünk, emberek;
mi az, mi idegünkben közeleg!
Évmilliárdok távolából
évmilliárdok távolába.
Jogot a boncolóknak,
a külszin-, a fölhám-, a látszat-rombolóknak,
kik elválasztva percenként a rosszat
a jótól,
valamit folyvást rendbehoznak,
percenként fölmutatva, hogy mikortól
gyilkos a gyilkos,
tolvaj a tolvaj,
torz már a szép,
szép az imént torz,
a hős: pribék,
s ki az, aki elől megy –
mert nincs szabadjegy
jól haladni a korrall;
mert van, amikor – hány a példa! –
a néma szólal,
az iszkol, aki üz,
makulátlan a céda,
mocskos a szűz.
Nem minden alkotó ilyen, de
én őket, az így működőket,
a haladókat, s harcolókat
vallom – a terep-fölverőket –
példaképül! A holnap
felé ők jelzik az irányt!
Előttük jár, fönnen libegve
Hamlet, Karenin Anna, Bánk,
– megannyi tiszta láng!
A homályt-üző ős Világ
nő, ha ők szólnak.
Üdvözet, s hála hát
a törvény- és a fény-hozóknak,
kik – hol máglyán, hol gúnykacajon át –
– s elbukva is! – előretörnek
tán nem is tudva hova s mért.

*

*Így mondjunk hálát Tersánszky Jenőnek,
mi, akik látjuk, hova ért.
Az Igazért.*

*

*Fütyülj, tovább, kéthangon, Mester! Építsd
hordozható csónakjaidat, törd fejed
ős-sipon, új bicikli-féken – szépítsd,
javítsd, akkor is, ha nem kell,
a részletet,
te, teljes ember!
ne pihentesd se karodat, se agyadat, se szádat,
dolgozz soká még és vigadj
s ne is tudd – akárcsak a század –,
ki vagy!*

